

Sporen van Transcendentie

1

Petra Bolhuis
Majeutiek najaar
2021

1

Wat gaan we doen?

We lezen samen het hele boekje 'Sporen van Transcendentie'.

Daarbij geven de colleges enerzijds achtergrond informatie bij en anderzijds uitleg over de tekst.

Doel; begrip krijgen van het probleem waarmee Jaspers worstelt als een modern filosofisch en existentieel probleem. Inzicht krijgen in de oplossing die Jaspers vindt tussen materialisme en metafysica.

Maleutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

2

Jaspers
Oldenburg 1883
Bazel 1969

Zie voor meer foto's het linkje op de website

Maleutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

3

Jaspers

Studeerde rechten, medicijnen en filosofie. Hij werd hoogleraar psychiatrie en later hoogleraar wijsbegeerte in Heidelberg. Sloot zijn carrière af in Bazel, waar hij tot zijn dood werkte.

Bekend om de biografische methode in de psychiatrische diagnostiek

Existentialist genoemd, zelf niet blij met dat label, Tegenstander van het nationaalsocialisme,

Getrouwd met een joodse vrouw Gertrud Mayer in 1910, Moest in 1933 de universiteit verlaten en kreeg in 1938 een publicatieverbod, na WOII gevierd intellectueel.

Maleutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

4

Tijdgenoten

Jaspers en Heidegger waren, zo schrijft Sperna Weiland in *De mens in de filosofie van de 20ste eeuw the angry young men* van hun tijd. Vrienden. Tot 1933 toen Jaspers zich distantieerde van- en Heidegger zich verbond met het opkomende nationaal socialisme.

Vaderfiguur en vriend van Arendt en later ook van haar echtgenoot Blücher. (citeat brieven blz. 199)

Jaspers doet aan wat gaat heten 'innere Emigration'.

Gevierd, maar onder kritiek nadat hij *Die Schuldfrage* in 1946 schrijft. Hij legt de schuld (ook) collectief bij het Duitse volk i.p.v. (alleen) bij Hitler.

Maleutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

5

Wereld, mens en God

Waar alle filosofen in het westen mee bezig zijn eind 19de en begin 20ste eeuw is een onderzoek naar de mogelijkheidsvoorwaarden van waarheid. Wat speelt er;

- Het afscheid van een omvattend geloof, niet van geloven als zodanig,
- De twijfel aan de voortdurende vooruitgang van kennis en de mogelijkheid van een volledige kennis van wat is.
- Het verlies van betekenis, zin en doel van de menselijke geschiedenis.

Maleutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

6

Jaspers en het verder kijken

Jaspers is evenals Husserl en Heidegger op zoek naar de betekenis van de werkelijkheid van het bestaan. Heidegger spreekt over Zijnverlies, Husserl (1859-1938) over het eidetische (wezen) van de dingen.

In zekere zin zijn het worstelingen met Kant, zoals we volgende week zullen zien.

Het gaat enerzijds om de vraag wat kunnen we kennen, maar ook over de vraag welke plaats menswetenschappen kunnen hebben in de moderne tijd. Tussen empirisme en rationalisme worden nieuwe wegen gezocht.

Maieutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

7

7

Wie is de mens?

Wij leven in een wereld die ons omringt en daar zijn we deel van, maar tegelijkertijd zijn wij volgens Jaspers gericht op wat *niet* is. En dat noemt hij het transcendentale en daar richten wij mensen ons op.

Hij positioneert zich tussen;

- Materialisme – idealisme = teleologisch (het doel) en ontologisch (het zijn) zijn het probleem
- Rationalisme – empirisme = epistemologisch (kennisvoorwaarden) zijn probleem

Maieutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

8

8

Rationalisme

- Rationalisme = de rede of het verstand is de enige toegang tot kennis.

- Descartes 1596-1650 Vader van het rationalisme.

Idee van aangeboren, door God gegeven, ideeën

Maieutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

9

9

Empirisme

Empirisme = alleen via de zintuigelijke ervaring is kennis mogelijk.

Locke 1632-1704 vader van het empirisme.

Idee van de tabula rasa, het onbeschreven blad

Maieutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

10

10

Materialisme

Alle psychologische of geestelijke termen zijn te herleiden tot fysieke componenten. S-R

Begonnen met Democritus 5de eeuw voor Chr.

Marx gaf het politieke lading

Nu Swaab 1944 . Wij zijn ons brein.

Maieutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

11

11

Idealisme

Alle materie vindt zijn oorsprong in een metafysisch of geestelijk principe.

Plato met zijn ideeënwereld
Descartes met

Hegel alles komt voort uit De Geest

Maieutiek_2021 Sporen van Transcendentie_1

12

12